

VISIÓ PANORÀMICA DE LA CONSTRUCCIÓ DE + ADJECTIU QUALIFICATIU¹

1. DESCRIPCIÓ SUCCINTA DELS PRECEDENTS

1.1 *La proposta de Fabra: les dades més bàsiques*

La finalitat d'aquesta comunicació és presentar una investigació en curs sobre la construcció que apareix en l'exemple popular: *De més verdes en maduren!* La investigació és llarga, i ací només puc fer dos operacions: analitzar bàsicament la concepció de Fabra i dels seus successors (§1), i reproduir el capítol dedicat a la divulgació (§2).²

Deixant de banda detalls secundaris, des de la primera gramàtica (publicada en 1891) fins a la darrera (de 1956), Fabra va exposar la mateixa concepció sobre en quines condicions s'havia d'usar la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu». La formulació més completa és la de 1891:³

1) Cuando el complemento directo es *en*, se pone *de* ante cualquier adjetivo que califique al nombre á que *en* se refiere. (Fabra 1891: §115)

Les anomalies bàsiques d'eixa proposta són dues. En primer lloc, el nostre autor no es va preguntar quina era la utilitat comunicativa de la construcció: quan parlant recorre a la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», què vol comunicar al receptor, quin valor li vol transmetre? Eixa deficiència és molt habitual en els treballs de sintaxi, ja que els lingüistes parlem poc sobre la utilitat que cada concepte

1. La realització d'aquesta investigació s'ha beneficiat d'una beca de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

2. Tota investigació sobre una construcció sintàctica hauria d'elaborar una proposta divulgativa per a les gramàtiques generals, i això tant per raons socials o patriòtiques, com per causes purament teòriques: perquè una teoria coherent i pertinent sobre un fet humà sempre és simplificable i divulgable.

3. En Saragossà (en premsa), he analitzat les propostes i els exemples de Fabra en §2. Tots els altres autors que esmentaré en l'article, els comente en §14–§46 de la investigació.

sinlàctic té en la comunicació. Ara bé, la freqüència d'eixa actuació no justificaria que deixàrem de constatar-la.⁴

La segona anomalia bàsica de la proposta de Fabra és ser tan potent, que, paradoxalment, esdevé negativa. Per a demostrar l'afirmació que acabe de fer, hem de tindre en compte que la nostra construcció és irregular, per tal com un adjectiu es subordina a un nucli nominal (ara el pronom feble *en*) sense cap preposició. Per tant, hem d'explicar dues construccions: quin valor aporta la construcció regular (és a dir, «pronom *en* + adjectiu qualificatiu») i quina utilitat comporta la irregular («pronom *en* + *de* + adjectiu qualificatiu»). En l'alternativa, explicaré el valor de cada una i en posaré exemples (6 i 7 de §2.1.2, i també 12 i 13). Ara ja podem veure per què la proposta de Fabra té un efecte molt negatiu. Si afirmem que, quan en l'objecte directe trobem el pronom feble *en* i un adjectiu qualificatiu, *sempre* hem de posar la preposició *de* davant de l'adjectiu, aleshores *impedim* la construcció regular i, com a conseqüència, *impossibilitem* el contrast dels dos valors (el de la construcció regular i el de la irregular). Eixe resultat implica, en primer lloc, que *empobrim* la llengua, ja que, de fet, eliminem dos valors comunicatius. A més d'eliminar valors comunicatius, com que només usem la construcció irregular, s'esdevé que la *compliquem inútilment*. Vet ací a quin desenllaç poc adequat hem arribat per no tindre en compte el valor comunicatiu de la construcció que estudiem.

Naturalment, una tal concepció impulsa la llengua culta a usar la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» quan toca i quan no toca. És a dir, la proposta de Fabra promou les *ultracorreccions*, les quals també han estat afavorides per un altre factor: perquè el lingüista de Barcelona, en totes les seues gramàtiques en castellà (i també en les *Converses filològiques*), impulsava a creure que la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» no existix en castellà, cosa que no és certa. Eixa construcció és absent del castellà quan nosaltres la usem amb el pronom *en*; en canvi, sí que hi existix quan la usem amb els pronoms *què* i *res* (i, esporàdicament, també en el cas de la construcció *alguna cosa*). Realment, quan algú pregunta: *Què té d'interessant un llibre?*, hi ha el mateix valor comunicatiu que quan diem: *De més verdes en maduren!*, com mostraré en l'alternativa (§2.1.3). Ara bé, com que l'autor que comentem no va considerar mai la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» amb *què*, *res* i *alguna cosa*, podia creure que la construcció irregular no existia en castellà.

4. Tota llengua és, fonamentalment, un conjunt de valors comunicatius i, per tant, definir un constituent lingüístic és exposar què aporta eixe constituent a la comunicació. El fet de focalitzar les formes que transporten els valors i ignorar els valors equival a degradar la lingüística a poca cosa més que a un joc intrascendent i incompreensible.

1.2 *Els lingüistes posteriors a Fabra*

Pel que fa als lingüistes posteriors a Fabra, no he vist que hagen analitzat la seua proposta. Eixa absència d'anàlisi xoca amb el fet que diversos autors s'han separat de Fabra a partir de Ruaix (1975), el qual recorre a regles innecessàriament complicades i elimina les condicions de l'objecte directe i del pronom feble *en* (i l'exigència de la qualificació es queda molt insegura).⁵ Els canvis teòrics esmentats han desembocat en una concepció que podríem formular així: si s'elidix el nucli nominal i hi ha un adjectiu qualificatiu, cal posar la preposició *de*, siga quina siga la funció que faça el constituent nominal. Eixa proposta (que arriba al treball de Solà de 1994 i al tractament de Sancho Cremades en la *GCC*) comporta que l'oració de 2 (que diríem tants parlants), s'hauria d'expressar amb la preposició *de* (3):

- 2) Hem reflexionat sobre quatre paraules, dos quantitatives i dos qualitatives
- 3) Hem reflexionat sobre quatre paraules, dos de quantitatives i dos de qualitatives

O, l'oració de Ferran Torrent de 4, s'hauria de dir d'una manera tan malsonant com la de 5:

- 4) Quan dos arriben a un acord és per fotre un tercer
- 5) Quan dos arriben a un acord és per fotre un de tercer

Finalment, construccions perfectes esdevenen suspectes, com ara l'exemple doble de 6 (que és un fragment de Joan Ferraté) o el de 7 (que pertany a Martí de Riquer):

- 6) No em preocupava la defensa de res català com a tal [...]. Llavors, acceptat que no hi ha res d'indecent a fer un projecte d'independència [...]
- 7) El Frondino e Brisona no és res extraordinari, però cal atorgar-li una gran dignitat d'estil

Si valorem els canvis teòrics que hi han hagut, haurem de dir que, encara que la proposta de Fabra és massa potent, només ho és en un àmbit sintàctic: la qualificació de l'objecte directe. En canvi, la concepció que acabem de presentar augmenta l'excés a una bona part de la sintaxi (la qualificació de tots els noms). És comprensible, doncs, que, en la llengua culta, hom veja moltes vacil·lacions.

La veritat és que la variació teòrica que s'ha produït té un cert suport empíric. En l'alternativa, expose que, a partir del valor bàsic de la construcció irregular *de* +

5. Lògicament, en una lingüística en què tants autors diuen que admiren i segueixen Fabra, la separació hauria d'haver anat acompanyada de la justificació.

adjectiu qualificatiu (que és un valor objectiu, §2.1.5), la llengua hauria creat un valor secundari (§2.2.1), que és purament subjectiu (concretament, la preposició *de* emfatitza l'adjectiu, el qual no ha de ser, en l'ús secundari de la construcció, necessàriament qualificatiu). Fabra va intentar descriure l'ús bàsic (que apareix, efectivament, en l'objecte directe i en presència del pronom feble *en*), encara que l'exemplificació que va donar en les seues gramàtiques és marcadament poc adequada. En canvi, a partir dels articles d'Albert Jané (1973 i 1977-80), els lingüistes de Catalunya han focalitzat l'ús subjectiu de la construcció.⁶

2. UNA PROPOSTA DIVULGATIVA SOBRE LA CONSTRUCCIÓ GENERALITZADORA «DE + ADJECTIU QUALIFICATIU»

2.1 *El valor comunicatiu bàsic de la construcció*

2.1.1 Un ús fàcil d'explicar

La construcció que hem d'explicar no és ordinària, cosa que fa recomanable començar per veure quin és el marc especial en què es troba. Sabem que l'adjectiu és una categoria sintàctica que modifica directament un constituent nominal. Així, en la construcció *tres taules redones* l'adjectiu *redó* indica que les manifestacions del nom *taula* de què volem parlar tenen la característica accidental qualitativa de ser redones; i l'adjectiu *tres* expressa quina és la quantitat de taules redones a què volem referir-nos. Ara bé, les llengües poden violar les seues pròpies regles quan es donen dos condicions unides: en primer lloc, hem d'obtindre algun benefici en la comunicació; i, en segon lloc, és necessari que la construcció irregular (o el valor secundari) no provoqe confusió quan parlem (és a dir, el receptor no ha de dubtar quin valor té la construcció que li ha dit l'emissor). Respectant eixe marc general, els nostres avantpassats varen crear, en alguna època que encara no sabem quina és, la construcció irregular que consistix a posar la preposició *de* davant d'un adjectiu qualificatiu. Ens acostarem al nostre objecte d'estudi posant-ne un exemple fàcil de sentir en valencià.

Imagineu-vos que entrem en una ferreteria per a comprar una gàbia i que les que veiem les trobem menudes. Davant d'eixa contrarietat, preguntem al dependent:

1. Escolta, les gàbies que teniu les trobe menudes. N'hi ha *de més grans*?

6. Si tenim en compte que, quan un constituent té un valor bàsic i un valor secundari, hem d'estudiar i aclarir en primer lloc el bàsic, haurem de concloure que la nostra lingüística no ha avançat en l'estudi de la construcció.

En eixa actuació lingüística, apareixen primer unes gàbies concretes (*les gàbies que teniu*) i, a continuació, trobem més gàbies (*N'hi han de més grans?*), les quals tenen dues característiques: en primer lloc, han de ser diferents de les primeres (en l'exemple, han de ser més grans que les que tenen); i, en segon lloc, no preguntem per unes gàbies concretes, sinó per unes gàbies que només han de satisfer una condició: ser més grans que les que tenen en la ferreteria. Complint eixe requisit, no importa quines siguin les altres característiques accidentals qualitatives. Finalment, observeu que, en la pregunta, no hi ha cap adjectiu quantitatiu explícit: no preguntem ni per tres gàbies ni per moltes gàbies. L'absència de quantificació explícita la interpretem, en el subjecte i en l'objecte directe, com a 'quantitat indeterminada'. A la vista de les característiques que hem descrit, podríem fer aquesta interpretació general: l'emissor de 1 pregunta per una quantitat indeterminada de gàbies, cada una de les quals pot ser qualsevol de les gàbies possibles que són més grans que aquelles que hi han en la ferreteria.

I bé, amb eixe exemple ja hem explicat quines propietats té la construcció «de + adjectiu qualificatiu» en la major part d'usos, que ara sistematitzarem i generalitzarem. Habitualment, en la comunicació apareixen unes entitats concretes (en l'exemple, les gàbies que tenen en la ferreteria) i, al cap de poc, seguim parlant del mateix nom (és a dir, parlem d'entitats que pertanyen a la mateixa espècie; en el cas d'ara, continuem parlant de gàbies). Ara bé, les segones entitats tenen dues particularitats. En primer lloc, són diferents de les primeres (és a dir, són de la mateixa espècie, però pertanyen a una subespècie diferent; en l'exemple, les primeres gàbies són menudes, mentre que les que vol l'emissor han de ser més grans que les que té el ferreter). Eixa exigència comporta que l'adjectiu ha de ser un qualificatiu (*gran*) o un qualificatiu intensificat (*més grans*); en canvi, no pot ser un adjectiu en qualsevol altre funcionament (ni actualitzador —siga quantitatiu o siga determinatiu—, ni atributiu, ni circumstancial). L'altra particularitat de les segones entitats és que no han de ser concretes: poden ser qualsevol membre possible de l'espècie que satisfaga l'exigència que indica el qualificatiu (en l'exemple, qualsevol gàbia que siga més gran que les que tenen en la ferreteria). Podem dir, per tant, que hi ha un procés de *generalització o abstracció*: d'entitats concretes o específiques, passem a entitats genèriques o no específiques. D'una manera resumida, el valor de 1 és el següent: *Hi han gàbies (de les gàbies possibles que són) més grans (que eixes)?*

De totes les característiques anteriors, la central és el procés de generalització, que no pot faltar mai. En canvi, les segones entitats no sempre són diferents de les primeres:

2. [després d'haver descrit fets estranys que passen en una ciutat] En eixa ciutat, cada any en passen de grosses.

3. Hui tinc pocs rosers, però demà en tindrè més, tant *de grans* com *de menuts*.

En l'oració de 2, generalitzem a partir d'haver esmentat entitats concretes (arribem a fets grossos genèrics a partir de fets grossos concrets). En l'exemple de 3, les segones entitats es referixen a una quantitat indeterminada de tots els rosers i, per tant, els que té el venedor poden ser una part dels que tindrà a l'endemà. Alguna volta, ni tan sols hi han les primeres entitats:

4. En els documents mal redactats, d'oracions en podem trobar *de ben llargues*.

En efecte, en 4 només hi ha el procés generalitzador, sense que primer apareguen entitats concretes (en l'exemple, oracions concretes). En eixe cas, tematitzem el nom que indica l'espècie (*d'oracions* en 4) i, després del verb, apareix la construcció generalitzadora «*de* + adjectiu qualificatiu».

Podríem resumir així les propostes que hem desplegat: en la major part d'usos de la construcció que estudiem, hi han entitats concretes i entitats genèriques, les quals són habitualment diferents de les concretes (gàbies menudes i gàbies més grans en 1). En una part reduïda dels usos, les primeres entitats poden formar part de les segones (2 i 3), i fins i tot és possible que les primeres entitats no apareguen (4). Ara bé, la característica que no pot faltar mai és el procés d'abstracció: el fet que la construcció «nucli nominal + *de* + adjectiu qualificatiu» indique entitats genèriques (entenen eixe concepte com hem dit: qualsevol membre possible de la subespècie definida per l'adjectiu qualificatiu). La propietat central de l'abstracció es completa amb les tres que veurem ara.

La nostra construcció ha de ser un modificador qualificatiu de l'objecte directe (3, 4; o del subjecte si el verb no és transitiu, 1, 2). Fora d'eixe àmbit sintàctic, no és possible usar la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» en el valor bàsic. En segon lloc, la construcció que estudiem (sempre en el valor bàsic) va unida en general al pronom feble *en*, el qual recupera el nom que representa les primeres entitats (1, 2, 3) o el nom tematitzat (4). Finalment, la indeterminació qualitativa que expressa la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» («*qualsevol* membre possible de la subespècie definida per l'adjectiu qualificatiu») es completa amb una indeterminació quantitativa. En efecte, la construcció que descrivim sol aparèixer sense una quantificació explícita, situació que, en el subjecte i l'objecte directe, comporta el valor anterior ('quantitat indeterminada').

Amb les notes que hem desplegat, ja hem descrit quin és el mecanisme fonamental que explica l'ús de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu». Podem fer moltes més observacions sobre la nostra construcció (i en farem unes quantes), però totes les propietats que explicarem no us haurien de fer oblidar la simplicitat

que hi ha en el fonament de la construcció. De fet, una persona que haja comprès el quadre elemental que hem exposat i que haja mirat els exemples que trobareu en §2.1.6, ja pot usar d'una manera segura la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu».

2.1.2 La finalitat de la construcció

Ara que ja sabem quin és el valor de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», hem de passar a la finalitat que té en la comunicació: quan un parlant usa eixa construcció, per què ho fa, què busca? Alhora que descriurem quina és la utilitat comunicativa de les entitats genèriques, també exemplificarem una altra propietat: el fet que hi ha situacions comunicatives en què el parlant pot dir la preposició *de* i pot no dir-la, encara que cada opció és el resultat de processos mentals diferents i, per tant, la informació que conté cada construcció és específica. En aquest apartat, comprovarem a poc a poc totes les afirmacions anteriors.

La compra d'objectes és una situació molt bona per a usar la nostra construcció, ja que sovint hi parlem d'entitats no concretes, cosa que afavorix el recurs a la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu». Plantejarem, doncs, un marc comunicatiu semblant a l'anterior, encara que ara adoptarem el punt de vista del venedor. Suposem que una persona entra a una botiga, demana botons negres i resulta que no en tenen. En eixe context comunicatiu, el dependent podria fer qualsevol de les tres respostes següents:

5. Em sap greu. Però tots els botons que tinc ara són blancs.
6. Em sap greu. Però ara només en tinc blancs.
7. Em sap greu. Però ara només en tinc de blancs.

En el cas de 5, l'emissor ha pensat en tots els botons que té, com expressen els constituents *tots els*. Si el parlant recorre a la segona possibilitat, és perquè també ha pensat en botons concrets, i la diferència és de quantitat: en comptes de fixar la ment en tot el conjunt de botons que té (*tots els*), la fixa en una part qualsevol i recorre a l'absència de quantificació explícita (*Només tinc botons blancs*). Eixa construcció, en indicar una quantificació indeterminada, es pot aplicar a qualsevol conjunt de botons (la que té el dependent i qualsevol altra). Des del punt de vista de l'esforç psicològic, l'oració de 6 és més lleugera que la que recorre a *tots*, ja que no és necessari que l'emissor pense en tots els botons que té.

Finalment, si el dependent usa la nostra construcció 7, hi ha el valor que hem dit: l'emissor informa que té una quantitat indeterminada de botons blancs en sentit genèric (és a dir, cada botó pot ser qualsevol dels botons blancs possibles). El parlant actua així per la raó següent: en compte de pensar en botons concrets,

com que ja sap que tots els botons que té són blancs, recorre a la construcció que estudiem per a evitar que el pensament s'esforce fins a arribar a entitats concretes. Eixa proposta permet deduir quina és la utilitat que té la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu»: estalviar-nos que la memòria treballi fins que trobe entitats concretes. És una construcció que permet reduir l'activitat psicològica i, com a conseqüència, és còmoda. De fet, eixa característica explica que, si els xiquets senten als adults usar adequadament la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», l'assimilen fàcilment.

Comprovarem la utilitat que hem proposat amb uns quants exemples (que són tots reals). El primer correspon a una xiqueta de 12 anys que s'ha criat en les condicions socials predominants (és a dir, amb supeditació al castellà):

8. [parlant de marietes] Jo n'he vist *de més xicotetes* i ja eren roges.

L'adolescent està convençuda que ha vist marietes roges més xicotetes que aquelles que acaba de veure i, davant d'eixe convenciment, en compte de recordar marietes concretes, s'estalvia eixe esforç recorrent a la nostra construcció. Passem a un altre exemple, que és d'una dependenta de 25 anys. Un client es queixa que l'aspersor per a plantes que està mirant és car. Però la jove sap que eixe aspersor no és massa car perquè n'hi ha que costen més. Ara bé, en compte de furgar en la seua memòria fins a trobar aspersors concrets més cars, evita eixa faena usant la construcció generalitzadora per a oposar-se a la protesta del client:

9. N'hi han *de més cars*.

El tercer exemple correspon a un adult. Un xiquet marmoleja, en un cotxe, perquè l'aigua d'una botella està calenta, i l'oncle intenta calmar-lo amb aquesta oració:

10. En arribar a casa, n'agarrarem *de fresca*.

És a dir, davant d'aquella aigua calenta que ha fet que el nebot es queixi, l'adult no pensa en l'aigua fresca que té en la nevera, sinó que, en comptes de fer que l'activitat cerebral treballi fins a arribar a la imatge d'eixa aigua concreta, diu al nebot que s'espere una miqueta i tindrà aigua fresca, *sigu quina siga*.

L'exemple que comentarem ara és tan extraordinari com popular:

11. Ja em sentirà aquell a mi. T'assegure que se'n recordarà, perquè li'n pense dir *de ben grosses*.

La interpretació que hem de fer d'eixe fragment és la següent: hi ha algú que està molt calent perquè li n'han fet de grosses. La persona ferida ha de contestar a les agressions o humiliacions que ha patit, però és possible que encara no sàpia quines coses concretes dirà a l'irresponsable. Ara, això sí: *siguen quines siguen*, seran coses tan fortes, que el faran tremolar. Realment, la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» és útil en la comunicació, i els parlants ausades que sabem traure-li suc. Per altra banda, davant d'eixe panorama no és sorprenent que els adolescents siguen capaços d'assimilar i usar la nostra construcció.

Acabarem l'exemplificació amb una oració (també real) en què el parlant, amb molt de sentit comú, tria l'opció regular (és a dir, sense la preposició *de*):

12. Potser no tenim tantes limitacions, però com a grup sí que en tenim, i *molt fortes*.

L'autor de 12 (un periodista valencià) té ben en compte les limitacions que el pressionen en el moment de parlar, i justament per això usa la construcció regular: perquè no pensa en condicionants genèrics, sinó en aquelles limitacions concretes que el fan patir i contra les quals ha de lluitar. En canvi, si parlàrem d'unes dificultats del futur, per molt convençuts que estiguérem que eixos problemes s'han de produir, recorrerem a la construcció generalitzadora, no debades no hi haurien dificultats concretes:

13. Heu d'anar alerta, perquè estic convençut que, en eixa missió, de dificultats en trobareu *de ben fortes*.

Quan són possibles les dos construccions (com en 12 i 13), la construcció regular té un abast quantitatiu més reduït. Com ara, l'emissor de 12 diu que *té una quantitat indeterminada de limitacions (concretes) molt fortes*. En canvi, el de 13 expressa que *trobaran una quantitat indeterminada de dificultats cada una de les quals pot ser qualsevol de les dificultats ben fortes que són possibles*. Eixe abast quantitatiu més gran explica que, quan l'emissor vol exagerar o emfatitzar, recorre a la nostra construcció en el cas que el context ho permeta. Així, si el parlant haguera volgut adoptar un to neutre o objectiu, hauria dit l'oració de 13 sense la tematització i sense la construcció irregular, com ara en la formulació següent:

14. Heu de ser molt prudents, perquè en eixa missió trobareu dificultats molt fortes.

Podríem dir, en síntesi, que una part dels usos de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» va unida a la subjectivitat de l'emissor i a l'expressivitat (13), mentre que la construcció regular té les característiques contràries (to neutre i objectivitat).

2.1.3 Més pronoms i més característiques

Fins ara, totes les oracions que hem vist amb la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» són afirmatives i amb el pronom *en*. Ara bé, la nostra construcció també pot aparèixer en oracions negatives i en oracions amb els pronoms *què*, *res* o la construcció *alguna cosa*. Ara en veurem exemples i comprovarem que hi té el mateix valor. Suposem que un pare i una filla estan parlant sobre l'assistència a les classes escolars. El pare li insinua que és necessari assistir-hi, però la filla no ho acaba d'entendre i li pregunta:

15. Què té de negatiu no anar a classe?

És a dir, de les coses negatives possibles, ¿quines corresponen al fet de no anar a classe? En el cas de la construcció *alguna cosa*, usem poc l'opció irregular:

16. No acabe de saber què és, però intueixo que en el seu comportament hi ha alguna cosa d'indecent.

Podríem explicar l'especificitat d'*alguna cosa* fixant-nos en el fet que el pronom interrogatiu *què* (*Què has vist per ací?*) comporta moltes més possibilitats que l'adjectiu interrogatiu *algun* (que exigeix un nom: *Has vist algun foraster per ací?*). Ben mirat, per molt ample que siga el contingut semàntic del nom *cosa*, quan usem la construcció «*alguna cosa* + adjectiu qualificatiu» en les preguntes, les respostes afirmatives solen implicar la unitat:

17. —Has vist alguna cosa estranya per ací? —Sí. Fa poc, un anava mirant totes les finestres, com si volguera saber on podia entrar a furtar.

En canvi, el pronom *què* deixa la porta ben oberta a la indeterminació quantitativa:

18. —Què has vist per ací? —Moltes coses. A veure si te les puc contar totes.

I bé, com que l'ús bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» comporta una quantitat indeterminada, és lògic que tinga una freqüència d'ús molt superior amb el constituent que es pot referir fàcilment a una pluralitat (*què*) que no amb el que indica habitualment una sola entitat (*alguna cosa*).⁷

7. En eixe context, és poc sorprenent que l'adjectiu quantitatiu indefinit *cap* excluga l'ús de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu»: com que *cap* comporta absència de quantitat, no pot ser compatible amb una construcció que implica el valor 'quantitat indeterminada'. Així, si un valencià canvia, en l'exemple (i),

Passem ara a *res*. Imaginem-nos que algú entra en una habitació que ja coneixia, la inspecciona atentament i diu aquest fragment:

19. Ací no hi ha res de nou: tot està exactament com estava ahir

En sentir la primera oració, interpretem la informació que explicita la segona: en la cambra inspeccionada, l'emissor troba la mateixa situació que ja havia vist i, per tant, no hi ha cap dels objectes que podria trobar-s'hi, és a dir, no s'ha produït cap variació entre la situació prèvia i l'actual. Suposem ara que algú entra a un estudi d'un pintor buscant un quadre pintat recentment, i diu:

20. Ací no hi ha res nou. Tot és vell

Quan el receptor sent l'oració de 20, dedueix que tots els quadres (concrets) que ha vist l'emissor són vells i, en conseqüència, no n'hi ha cap nou. Continuem, per tant, en els valors que hem donat: *res nou és cap cosa (concreta) nova*, mentre que *res de nou és cap cosa de les coses noves que són possibles*.

Els dos exemples anteriors vénen bé per a observar que hi ha fets que demanen la construcció regular i esdeveniments que reclamen la irregular. Així, no se li ocorrerà a ningú preguntar: *Què té negatiu no anar a classe?* (15). Semblantment, diem la preposició *de* en l'exemple següent, ja que ens referim, necessàriament, a persones no específiques:

21. La veritat és que en tots els llocs n'hi han de bons i de roïns

Contràriament, no hi ha ningú que diga *de verídic* en aquesta oració:

22. Eixe capítol també aclarirà què és verídic en eixa narració

La causa d'eixa actuació deu ser la següent: quan algú pregunta *Què hi ha de mal en això?*, no sap que hi haja cap cosa concreta mal feta i, com a conseqüència, usem la construcció que té un abast quantitatiu més ample: *quina cosa mala de les coses males possibles hi ha en això*. En canvi, quan algú diu l'oració de 22 és conscient que la narració conté coses verídiques i, per tant, usa la construcció més reduïda: *quines coses verídiques (concretes) inclou la narració*.

---

l'absència de quantificació explícita per *cap*, automàticament eliminarà la preposició *de* (ii, iii): i) [un rellotger a un client] Per molt que busques, no en trobaràs de tan bonics com eixe. ii) Per molt que busques, no en trobaràs cap tan bonic com eixe. iii) Per molt que busques, no en trobaràs cap més bonic que eixe.

Per una altra banda, hi ha situacions referencials en què és possible recórrer a la construcció regular («*res* + adjectiu qualificatiu») i a la irregular («*res de* + adjectiu qualificatiu»). En eixos casos, l'opció regular té les connotacions que ja hem dit: és més neutra i objectiva, mentre que l'opció irregular pot ser subjectiva i emfàtica. Observeu el fragment següent (de Martí de Riquer):

23. El Frondino e Brisona no és res extraordinari, però cal atorgar-li una gran dignitat d'estil

La segona oració coordinada de 23 demostra que l'autor està a favor de l'obra que comenta, i eixa valoració és la que explica la construcció objectiva *res extraordinari*. Si el nostre autor haguera estat en contra de la narració, hauria emfasitzat les deficiències, com ara en aquesta redacció: «El Frondino e Brisona no és res d'extraordinari. En realitat, tenim moltes obres com eixa».

Com ja sabem, la causa de l'èmfasi es troba en el valor que hem proposat: *res extraordinari* és cap cosa (concreta) extraordinària; en canvi, *res d'extraordinari* és cap cosa de les coses extraordinàries que són possibles. Quan diem que una narració no és extraordinària, pot ser acceptablement bona; però, si assegurem que no és cap narració de totes les narracions extraordinàries que són possibles, volem indicar que l'entitat de què parlem és, *realment, ben ordinària*. És a dir, hi ha una emfasització de l'adjectiu qualificatiu.

En les oracions negatives amb el pronom *en*, pot perdurar l'expressivitat que hem comentat en l'ús de *res de*. Així, l'emissor de 25 parla d'una manera objectiva: simplement, informa que no ha vist orangutans (concrets) tan grans com els que té allí davant:

25. [mirant orangutans] No n'havia vist tan grans com eixos
 26. [mirant orangutans] Són increïbles. No n'havia vist mai de tan grans

En canvi, l'oració de 26 ho exagera: aquells orangutans són tan grans, que, per molts que n'haja vist en la seua vida, segur que qualsevol dels que podria trobar en la seua memòria és més menut que eixos que té davant.

L'exemple anterior ens pot aprofitar per a comentar que les primeres entitats no sempre apareixen explícitament en el discurs previ, ja que també poden trobar-se implicades pel context en què es produeix la conversa. En el cas de 26, el nom *orangutans* està latent perquè l'emissor en té davant. La implicació també pot dependre del discurs: noms que no hem dit, però que les oracions que hem expressat comporten. Com ara, la primera oració de l'exemple 11 (*Ja em sentirà aquell a mi. T'assegure que se'n recordarà, perquè li'n pense dir de ben grosses*), implica el nom *afirmació* o un que se li assembla. El fet de no saber exactament quin nom hi ha en

el-lipsi pot augmentar l'expressivitat i, per tant, és un mitjà a disposició nostra, que usem quan ho trobem adequat. Un exemple magistral d'eixa actuació és l'oració popular esmentada al principi:

27. De més verdes en maduren!

Quan algú diu eixa exclamació, vol expressar que arriben a madurar o realitzar-se propostes o projectes més difícils que aquell que acaba d'exposar. Per tant, el desig que l'emissor té sí que es pot satisfer, contra l'opinió del seu interlocutor. Ara bé, no podem assegurar quin nom hi ha en el-lipsi (*proposta, projecte, desig...*). Observeu que, quan l'emissor recupera un nom que no ha dit, solem usar el femení en els adjectius (*més verdes, dir-ne de grosses...*). Això també passa fora de la construcció que estudiem:

28. Ara sí que l'has feta bona!

Quan un parlant recorre a l'oració anterior, prèviament no ha dit cap nom femení que el pronom *la* recupera. Simplement, algú ha tingut un comportament o ha fet una acció negativa, i el parlant se'n burla irònicament: per a l'emissor, l'actuació d'eixa persona no és bona, sinó tot el contrari.

2.1.4 L'habilitat immensa dels parlants: més aplicacions del valor bàsic

Les persones tenim una capacitat immensa per a aprofitar les construccions lingüístiques, cosa que ens permet transmetre més informació. En l'apartat anterior, ja hem vist com usem la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» per a expressar èmfasi, i ara tornarem a trobar eixa capacitat enorme explicant dos usos específics que hem esmentat al principi (exemples 3 i 4). Per a arribar-hi, començarem per lligar les propietats més bàsiques de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» a una propietat nova: la rematicitat. Parlant de les gàbies d'una ferreteria, hem comentat que, quan usem la nostra construcció, hi han habitualment unes entitats concretes i unes entitats genèriques. Les genèriques són les remàtiques, és a dir, aquelles a què l'emissor dóna més valor comunicatiu. Això explica que, quan diem les oracions en una entonació normal, la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» es troba al final de l'oració (que és la posició més remàtica). En canvi, si fem l'entonació de les oracions exclamatives, com que ací el rema està al principi, també la construcció que estudiem apareix al començament, com podem comprovar en l'exemple *De més verdes en maduren!*

El fet que la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» siga remàtica permet diferenciar-la d'una construcció que pot tindre la mateixa forma: «*de* + adjectiu qualificatiu». Així, el diàleg de 29 no solem dir-lo com està, sinó suprimint el nom *peres* la segona volta que apareix 30, cosa que dóna com a resultat la forma «*de* + adjectiu qualificatiu»:

29. —Teniu peres tendrals? —No, de peres tendrals no ens en queda ni una.
30. —Teniu peres tendrals? —No, de tendrals no ens en queda ni una.

I bé, la construcció *de tendrals* de 30 no és la que estudiem perquè la informació que expressa és coneguda o secundària (és a dir, temàtica) i, com a conseqüència, no apareix al final de l'oració, sinó al revés: cap al principi (sempre abans que el verb). A més a més, en la construcció temàtica es manté la preposició *de* encara que expressem el nom, com hem vist en 29 (*de peres tendrals*). En canvi, la preposició *de* desapareix, en la construcció remàtica, quan restituïm el nom, com podem comprovar amb qualsevol exemple:

31. No n'havia vist mai de tan grans.
32. No havia vist mai orangutans tan grans.

El camí que hem seguit permet entendre la paradoxa que, en un diàleg, una mateixa forma ara és l'expressió de la construcció remàtica 34 i ara representa la construcció temàtica 35:

33. —Saps acudits?
34. —Sí. I de bons (= I en sé de bons = I sé acudits bons)
35. —De bons, qui en sap és ton pare (= D'acudits bons, qui en sap és ton pare)

Podríem dir, recapitulant, que l'ús majoritari de la construcció remàtica «*de* + adjectiu qualificatiu» depèn de tres factors: en primer lloc, hem de tindre entitats temàtiques i entitats remàtiques, les dos de la mateixa espècie; en segon lloc, les entitats temàtiques han de ser concretes i, les remàtiques, genèriques (i, en general, diferents de les temàtiques); finalment, el constituent «*de* + adjectiu qualificatiu» ha de ser un modificador qualificatiu d'un objecte directe amb els pronoms *en*, *què* o *res*. Ara bé, hi ha dos usos que, respectant la característica més bàsica (el procés de generalització), varien en alguna propietat secundària. Ja hem vist eixos dos casos en els exemples de 3 i 4, i ara els prendrem i els explicarem més bé:

36. Hui tinc pocs rosers, però demà en tindrè més, tant de grans com de menuts.

El procés que hi ha en 36 és el següent: primer, en la comunicació apareixen entitats concretes (en 36, un conjunt de rosers); aleshores l'emissor dividix l'espècie a què pertanyen eixes entitats en dues mitats recorrent a dos adjectius qualificatius antònims (*grans* i *menuts* en 36); i, finalment, ens referim a una quantitat indeterminada de cada mitat. Tenim, doncs, que també recorrem a la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» quan, a partir d'haver esmentat membres concrets d'una espècie, volem referir-nos a parts indeterminades d'eixa espècie dividint-la amb adjectius qualificatius en parts complementàries. En eixe ús (que també havíem exemplificat en 21: *En tots els llocs, n'hi han de bons i de roïns*), canviem una característica secundària (les entitats remàtiques no han de ser necessàriament diferents de les temàtiques): com que ara parlem de qualsevol membre de l'espècie (en l'exemple, qualsevol roser, siga gran o siga menut), és possible que les entitats temàtiques formen part de les remàtiques (en l'exemple, és factible que una part dels rosers que té l'emissor en el moment de parlar, també els tinga l'endemà).⁸ Per a completar la descripció, comentarem una altra propietat a partir d'aquesta oració:

37. De tela negra per a Carnestoltes, en ca Maria en trobaràs de cara i de barata

L'exemple de 37 il·lustra que no solament podem parlar d'espècies (que estan representades per un nom: *rosers* en 36), sinó també de subespècies (que expressem amb un nom i modificadors qualificatius: *tela negra per a Carnestoltes* en 37).

Ens acostarem al segon ús específic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» descrivint el context d'una oració. Imaginem-nos que un professor de llengua entra en l'aula, saluda els alumnes i comença la classe amb una oració que expressa, no en la forma de 38, sinó en la de 39:

38. En els documents mal redactats, podem trobar oracions ben llargues.

39. En els documents mal redactats, d'oracions en podem trobar de ben llargues.

El mecanisme que hi ha en 39 és el següent. L'emissor, en compte de dir l'oració en l'orde regular 38, trasllada el nucli nominal de l'objecte directe davant del

8. Una propietat negativa important és la següent: les entitats remàtiques no poden ser mai una part de les temàtiques. La causa d'eixe tret és la següent: si les entitats representades en el conseqüent de l'anàfora (rosers grans i rosers menuts en 36) formaren un subconjunt de les entitats que indica l'antecedent (*pocs rosers* en 36), aleshores les entitats expressades pel conseqüent serien forçosament temàtiques, cosa que violaria la definició que hem proposat. D'acord amb eixe raonament, les oracions següents exclouen l'ús bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu»: i) Vés i compra iogurts. Recorda que n'has de portar desnatats. ii) Vés i compra quatre iogurts. Compra'n dos desnatats. iii) D'una mostra de 52 paraules consultades, n'hi ha 25 femenines. (En canvi, les entitats remàtiques sí que poden incloure les temàtiques, com hem comentat davant dels exemples 2 i 3).

verb perquè així obté dos beneficis: en primer lloc, possibilita la nostra construcció (*Podem trobar oracions *de ben llargues*), que és ben adequada per al contingut de l'oració (l'emissor no pot parlar d'oracions concretes en 38-39); i, en segon lloc, eixa alteració facilita que l'emissor pugui emfasitzar el constituent *de ben llargues* tant com vulga. Sobre el segon benefici, recordem que una part dels usos de la construcció «*de + adjectiu qualificatiu*» té connotacions subjectives i emfàtiques. En resum: quan no hem esmentat unes entitats concretes, però les entitats de què parlem són genèriques i respectem totes les altres condicions (objecte directe, absència de quantificació explícita...), és possible tematitzar el nucli nominal i usar la construcció «*de + adjectiu qualificatiu*».⁹

2.1.5 Definició de la construcció «*de + adjectiu qualificatiu*»

Acabarem l'estudi del valor bàsic de la construcció «*de + adjectiu qualificatiu*» comentant una característica secundària i definint la construcció. Si el constituent que estudiem assenyalava entitats genèriques, demanarà entorns lingüístics que afavoreixin eixa possibilitat. Això depèn del conjunt de constituents lingüístics que usem, i posarem com a exemple el temps i el verb. El temps més adequat és el present atemporal, que comporta tot el temps (el que ja ha existit i el que existirà). Quan usem eixa classe de temps, no ens podem referir a períodes temporals específics, cosa que facilita l'aparició d'entitats genèriques. Així, en l'exemple *De més verdes en maduren!* volem expressar que el fet indicat en l'oració és cert per a qualsevol període temporal, tant els que ja han existit com els que vindran. El pretèrit imperfecte pot aparèixer en narracions en tercera persona, ja que és com el present atemporal, però exclou el temps futur: *En aquella època, de més verdes en maduraven!*

També són adequats el pretèrit perfecte i el futur. El pretèrit perfecte pot abraçar períodes temporals ben amples, com ara tot el temps en què ha viscut una persona, com en l'exemple de 8: *Jo n'he vist de més xicotetes i ja eren roges*. Pel que fa al futur, no és mai segur del tot, i eixa reducció a la potencialitat també afavoreix que parlem d'entitats genèriques, com en el cas de l'exemple de 10: *En arribar a casa, n'agarrarem de fresca*. En canvi, els temps puntuals (com ara el pretèrit perfecte) comporten fets concrets i, com a conseqüència, són incompatibles amb la construcció «*de + adjectiu qualificatiu*».

En el cas dels verbs, els que probablement usem més amb la construcció que estudiem són *haver-hi* i *tindre*, que tenen un contingut semàntic pròxim. El verb

9. L'ús que acabem de comentar de la construcció «*de + adjectiu qualificatiu*» també apareix en §2.1.2, exemple 13.

haver-hi indica que una cosa es troba en un lloc, i *tindre* expressa que una cosa en conté una altra. La diferència sintàctica que comporten eixos dos verbs és aquesta: el contenidor és un circumstancial locatiu en *haver-hi* (*Hi ha humitat en l'armari*), mentre que el subjecte és el contenidor en el cas de *tindre* (*L'armari té humitat*). A partir d'eixes característiques, és fàcil deduir que l'ús de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» es fa amb verbs que impliquen una relació de locativitat: el constituent nominal que conté la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» (l'objecte directe o el subjecte) s'ha de trobar inclòs en algun altre (habitualment un circumstancial, i el subjecte en el cas del verb *tindre*). En efecte, ultra *haver-hi* i *tindre* usem la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» amb tres verbs que impliquen un locatiu: *trobar* (*trobar una cosa en un lloc*), *veure* (*veure una cosa en un lloc*) i *agafar* (*agafar una cosa d'un lloc*). La locativitat es deu relacionar amb la indeterminació qualitativa i quantitativa de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» (com ara, les entitats genèriques es troben en alguna part, no precisa, del contenidor).

Ací tenim una síntesi de les característiques bàsiques de la construcció remàtica «*de* + adjectiu qualificatiu». Està elaborada de manera que siga aplicable als tres casos que hem exemplificat en les quatre primeres oracions (és a dir, la formulació ha evitat les excepcions):

40. L'emissor recorre a la construcció irregular «*de* + adjectiu qualificatiu» quan es donen les condicions i els objectius següents. En primer lloc, el parlant ha de recuperar una espècie (36) o una subespècie (37) amb el pronom feble *en*, el qual, amb l'adjectiu qualificatiu, es referix a una quantitat indeterminada de la subespècie que definix el qualificatiu (en 1, una quantitat indeterminada de gàbies més grans que les que té el ferreter). Les entitats referides no són específiques, ja que poden ser qualsevol membre possible de la subespècie (en 1, qualsevol gàbia més gran de les que ha vist l'emissor).¹⁰ Resulta, doncs, que hi ha un procés de generalització o abstracció (d'entitats concretes —si n'hi han— passem a entitats genèriques), el qual té, en general, la finalitat d'estalviar a l'emissor l'esforç de concretar el pensament fins a arribar a entitats específiques (en l'exemple 10: *En arribar a casa, n'agarrarem de fresca*, l'emissor no pensa en l'aigua fresca que té en la nevera ni en cap altra aigua fresca). Finalment, l'emissor posa la preposició *de* davant de l'adjectiu per a alertar el receptor del valor comunicatiu anterior. L'absència de concreció que comporta la nostra construcció justifica que aparega en oracions amb temps oberts (sobretot el present atemporal i el futur, i també amb el verb modal *poder*).

10. Quan el nom que usem no és comptable, no podem parlar de «qualsevol membre». Aleshores hem d'usar el nom *part* ('qualsevol part'). Així, en l'exemple de 37, l'emissor parla de qualsevol part de la tela cara i qualsevol part de la tela barata.

L'adjectiu ha de ser un modificador qualificatiu de l'objecte directe (o del subjecte si el verb no és transitiu). La construcció també existix amb els pronoms *què* i *res* i, esporàdicament, en el cas de la construcció *alguna cosa*.

La freqüència d'ús de la nostra construcció no és alta, ja que en la vida quotidiana no parlem sovint d'entitats genèriques davant d'entitats ja esmentades en el discurs previ. El grau baix de freqüència d'ús pot fer pensar que no la diem, però eixa impressió és falsa: en la vida quotidiana, continuem usant la construcció generalitzadora «*de* + adjectiu qualificatiu». De fet, la major part dels exemples amb què hem treballat són reals (i no difícils de sentir).

Podríem cloure el tractament amb una observació quasi òbvia: la nostra construcció només pot existir quan el modificador qualificatiu és adjectival. En canvi, és impossible si el modificador és nominal. Així, si canviem en 41 els modificadors adjectivals *grans* i *menudes* pels modificadors nominals *de ferro* i *de plàstic* (42), ja no podem aplicar la preposició *de*:

41. Hui no tinc gàbies, però demà sí que en tindrè, tant de grans com de menudes.
42. Hui no tinc gàbies, però demà sí que en tindrè, tant de ferro com de plàstic.

2.1.6 Exemples

Acabarem l'exposició ajuntat els exemples a què hem recorregut (43-62), als quals n'he afegit uns quants més (63-69):

43. Escolta, les gàbies que teniu ara les trobe menudes. N'hi ha de més grans?
44. [després d'haver descrit fets estranys que passen en una ciutat] En eixa ciutat, cada any en passen de grosses.
45. Hui tinc pocs rosers, però demà en tindrè més, tant de grans com de menuts.
46. En els documents mal redactats, d'oracions en podem trobar de ben llargues.
47. [després d'haver demanat botons negres] Em sap greu. Però ara només en tinc de blancs.
48. [parlant de marietes] Jo n'he vist de més xicotetes i ja eren roges.
49. [un client es queixa que un aspersor per a plantes és car, i la dependenta li contesta] N'hi ha de més cars.
50. [un xiquet protesta, en un cotxe, perquè l'aigua d'una botella està calenta, i l'oncle li contesta] En arribar a casa, n'agarrarem de fresca.
51. [algú està enfadat per fets indignants i ha decidit exposar a l'autor les maleses que ha fet] Ja em sentirà aquell a mi. T'assegure que se'n recordarà, perquè li'n pense dir de ben grosses.
52. Heu d'anar alerta, perquè estic convençut que, en eixa missió, de dificultats en trobareu de ben fortes.
53. Què té de negatiu no anar a classe?

54. No acabe de saber què és, però intueixo que en el seu comportament hi ha alguna cosa d'indecent.
55. Aquí no hi ha res de nou: tot està exactament com estava ahir.
56. La veritat és que en tots els llocs n'hi ha de bons i de roïns.
57. El Frondino no és res d'extraordinari. En realitat, tenim moltes obres com eixa.
58. [mirant orangutans] Són increïbles. No n'havia vist mai de tan grans.
59. [després de mostrar-se algú escèptic davant d'una proposta, li retuquen] De més verdes en maduren!
60. —Saps acudits? —Sí. I de bons.
61. De tela negra per a Carnestoltes, en ca Maria en trobaràs de cara i de barata.
62. [un rellotger a un client] Per molt que busques, no en trobaràs de tan bonics com eixe.
63. D'acudits, en sap de molt divertits.
64. [un actor diu al proveïdor de vestits per al film] —Tens roba nova per a mi? —No. Però, si en vols, sí que en tinc de vella.
65. [en una botiga de formatges] —Voldria formatge manxec. —És que som una casa importadora. I per això, de formatge, només en tenim de suís.
66. I és que, entre els favors que allí et demanaran, en sentiràs de comprometedors.
67. Adés he fet una pregunta molt genèrica sobre les gramàtiques (quina convé que siga la seva organització general), però també en podem fer de particulars, com comprovarem a continuació.
68. Allí en trobaràs de jòvens i de vells, de rics i de pobres, de plans i d'orgullosos: de tot, trobaràs allí.
69. —Caravaggio, ¿va ser un pintor famós? —Home, n'hi ha de més famosos. Però va ser un bon pintor

El diàleg de 69 (que és real) representa un cas d'ús relativament freqüent, i respon al mecanisme següent: quan algú afirma (o insinua) que una persona té una qualitat (com ara ser famós) i el receptor vol destacar que el grau en què posseeix eixa qualitat no és res de l'altre món, diu (amb un bri d'ironia): *N'hi ha de més X*.

2.2 *L'ús secundari: purament emfàtic*

2.2.1 Del valor bàsic al secundari

Hem comentat que, en una part dels usos bàsics de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», hi ha, com a característica afegida o secundària, l'expressió d'emfasi (13 de §2.1.2, 24 de §2.1.3). En eixa situació, les llengües poden crear valors nous en què la característica secundària esdevé central. I eixa possibilitat s'ha materialitzat en la construcció que estudiem: la llengua li ha donat un valor secundari, que consisteix en emfatitzar l'adjectiu, com ara en aquest exemple:

70. En entrar a casa, es va posar a menjar meló. I no et penses que se'n va menjar ni una tallada ni dos: se'n va menjar un de sencer

El context en què apareix *un de sencer* ja explicita que l'emissor vol emfasitzar que el subjecte es va menjar un meló *tot sencer* (que és una altra manera de remarcar l'adjectiu *sencer*). Un altre exemple: imaginem-nos que un pare ha enviat la filla a comprar huit iogurts, quatre naturals i quatre desnatats, però la xiqueta se n'oblida i els porta tots naturals. Al cap d'uns quants dies, la torna a enviar a buscar iogurts i, tenint en compte l'error de l'altre dia, li subratlla l'adjectiu *desnatats*:

71. Vés i compra huit iogurts. Però recorda-te'n: quatre de desnatats

En l'aplicació de l'ús secundari no és indispensable que l'adjectiu siga qualificatiu. Així, al costat de l'opció més vigent (72), hi han parlants que diuen *un de sol* (73):

72. De melons, en vull u només

73. De melons, en vull un de sol

Per a acabar de definir el valor secundari de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», hem de contestar a la pregunta següent: si eixa construcció té dos valors tan diferents ('entitats genèriques' i 'emfatització de l'adjectiu'), ¿com sap el receptor a quin valor ha recorregut l'emissor? Per a aclarir eixa pregunta, hem de tindre en compte dos mitjans. El primer està expressat en §2.1.1: quan la llengua crea una construcció irregular (o un valor secundari), no ha de provocar confusió en la comunicació. El mitjà més simple per a aconseguir eixe objectiu és supeditar el valor secundari al bàsic, de tal manera que, en els casos en què és possible que el receptor interprete el valor bàsic, l'emissor no ha de recórrer mai a l'ús secundari. Si apliquem eixe principi general a l'ús de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», resultarà que l'emissor només podrà recórrer al valor secundari si viola alguna condició indispensable de l'ús bàsic. Com ara, en els tres exemples del valor secundari no hi ha cap procés de generalització. En 71, només hi ha una entitat (i concreta). En 72, violem dues condicions: en primer lloc, apareix un adjectiu quantitatiu definit (*quatre de desnatats*), que són incompatibles amb la quantitat indeterminada que demana l'ús bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu»; i, sobretot, les segones entitats són una part de les primeres, cosa incompatible amb el valor bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» (nota 7). Finalment, l'adjectiu *sol* funciona com a qualificatiu en aquesta oració:

74. Una persona permanentment sola no pot viure a gust

En canvi, és actualitzador en 73: *un de sol* remarca el valor de l'adjectiu quantitatiu *un* (*una sola persona* 'només una persona').

Podríem dir, com a resum, que el valor secundari de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» (emfasització de l'adjectiu) no solament és diferent del bàsic (entitats genèriques), sinó que també s'aplica en situacions completament diferents, de tal manera que el receptor no dubta mai entre el valor bàsic i el secundari. Eixe marc possibilita una actuació tan simple com aquesta: per a interpretar la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», el receptor aplica sempre el valor 'entitats genèriques', i només recorre al valor secundari quan no pot usar el bàsic (siga per la raó general —absència de generalització—, o siga per algun dels factors particulars —absència dels pronoms *en*, *què* o *res*; l'adjectiu no és qualificatiu; o no és un modificador de l'objecte directe o del subjecte; presència d'un adjectiu numeral o de *cap*).

2.2.2 Dades i reflexions sobre la situació actual

Per a sospesar bé el valor secundari que acabem de descriure, ens hem de preguntar si eixa creació ens convé. Tot valor comunicatiu nou és positiu i, per tant, cal donar la benvinguda a l'evolució que ha desembocat en un altre valor per a la construcció remàtica «*de* + adjectiu (qualificatiu)». Pel que fa a la importància de la creació, hem de tindre en compte que les llengües de cultura es caracteritzen per la capacitat de transmetre valors objectius. En efecte, com que l'expressivitat i l'èmfasi sempre són valors subjectius, haurem de concloure que la importància de la creació és discreta. Eixe resultat comporta que, de cara al futur, l'ús important és el bàsic no solament perquè és el bàsic, sinó també perquè és objectiu. La veritat és que encara hi ha una raó que aconsella ser molt prudents en l'ús secundari: tindre característiques que li donen una potencialitat perillosa, com comprendrem tot seguit.

A la vista que el valor secundari de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» només pot aparèixer quan no podem recórrer al valor bàsic, i considerant que l'ús bàsic té condicions molt restrictives (objecte directe o subjecte; pronoms *en*, *què* o *res*; adjectiu qualificatiu; quantificació indeterminada; i el valor 'procés de generalització'), resultarà que, en l'ús secundari, trobarem tot el contrari: es podrà usar en una quantitat immensa de construccions.¹¹ Ara bé, eixa potencialitat tan extraordinària no és positiva per aquesta raó: perquè la llengua culta sempre ha d'anar alerta en l'ús de les construccions expressives. En efecte, l'abús d'una opció expressiva provoca, simplement, que deixi de ser expressiva i, per tant, l'ús excessiu d'una construcció emfàtica, en compte d'afavorir-la, la perjudica.

11. Entre les poques limitacions de l'ús secundari de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu», podem citar que deu ser inexistent en l'ús de «{*què* / *res* / alguna cosa} + *de* + adjectiu qualificatiu», ja que el receptor probablement no té mitjans objectius per a saber quan hi ha el valor bàsic i quan l'emissor ha volgut expressar el secundari.

De fet, eixe procés es deu haver produït en les Illes Balears i Catalunya. Hi han símptomes que fan pensar que, per a una part dels parlants d'eixos territoris, el recurs a la preposició *de* no comporta gens d'èmfasi, de tal manera que l'oració de 75 té el mateix valor que la de 76:

75. Té una camisa negra i tres de blanques

76. Té una camisa negra i tres blanques

La pèrdua de l'expressivitat implica que els parlants tendeixen a usar la preposició *de* quan elideixen el nucli nominal (*camises* en 75) i a continuació hi ha un adjectiu qualificatiu (*blanques* en 75), i això siga quina siga la funció que faça el constituent nominal. Eixa manera d'usar la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» comporta quatre efectes negatius, una part dels quals ja hem vist en §1.1. En primer lloc, eixa actuació impossibilita el contrast entre la construcció no emfàtica (74) i l'emfàtica (73) i, per tant, fa que la construcció expressiva deixi de ser expressiva. És a dir, l'ús que comentem elimina de la llengua el valor secundari de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu». A més a més, el fet de tendir a usar la preposició *de* sempre que hi haja elisió del nucli nominal també impedeix que hi haja contrast entre la construcció regular (77) i el valor bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» (78):

77. Potser no tenim tantes limitacions, però com a grup sí que en tenim, i molt fortes

78. Heu d'anar alerta, perquè estic convençut que, en eixa missió, de dificultats en trobareu de ben fortes

Tenim, per tant, que l'evolució que analitzem també exclou l'existència del valor bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu».

En tercer lloc, a més d'empobrir la llengua, resulta que la compliquem inútilment, ja que usem una construcció irregular («nucli nominal + *de* + adjectiu») sense guanyar res a canvi. El quart efecte negatiu és l'absència de generalitat: quan elidim el nucli nominal i a continuació hi ha un adjectiu qualificatiu, hom no sempre usa la preposició *de*. Com ara, es veu que no hi ha parlants que diguen l'oració de Ferran Torrent de 79 amb la preposició *de* (80):

79. Quan dos es posen d'acord és per a fotre un tercer.

80. Quan dos es posen d'acord és per a fotre un de tercer.

És a dir, la variació que comentem comporta vacil·lacions. Ben mirat, eixa evolució també deu provocar una contradicció, ja que probablement no hi ha cap parlant

que prescindeixi del valor bàsic de la construcció en diverses situacions, com ara quan recorre als pronoms *què* i *res*:

81. No he comprès mai què té d'interessant eixe llibre.

82. Ara veurem què és cert en eixa narració.

Resulta, doncs, que, alhora que hom impedeix el contrast entre la construcció regular i el valor bàsic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» (77-78), continua usant el valor de la construcció irregular (81-82). Pel que fa als parlars valencians (començant pel Maestrat), la informació que he obtingut fa pensar que han tendit a eliminar el valor secundari de la nostra construcció al llarg de la segona mitat del segle xx.

2.2.3 Orientacions per a la llengua culta

Abans de girar els ulls cap al futur, convindrà que recapitem. A pesar dels efectes negatius que hem descrit en l'apartat anterior, el valor de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» deu ser vigent en tots els parlars actuals del nostre sistema lingüístic. També hi ha coincidència en l'evolució de l'ús secundari (tendir a eliminar-lo), si bé els camins són oposats: mentres que el valencià s'ha decantat per suprimir la forma «*de* + adjectiu qualificatiu» quan no hi ha el valor bàsic, en la resta de la llengua potser s'ha manifestat una tendència a usar la preposició *de* quan hi ha elisió del nucli nominal i presència d'un adjectiu. I bé, com que les dues evolucions són negatives, haurem de buscar unes orientacions que provoquen els dos efectes següents: en primer lloc, hem de procurar que les divergències tinguin poques repercussions en la llengua culta; i, en segon lloc, hem de tendir a unificar la mateixa llengua viva.

Per a aconseguir eixos objectius, hauríem de prendre una mesura general i unes quantes particulars. La mesura general és tindre ben en compte que el valor important de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» és el bàsic per dos raons: perquè, a més de ser el bàsic, també és objectiu. Complementàriament amb eixa actitud, convé recórrer d'una manera moderada a l'ús secundari, ja que altrament, en compte d'afavorir el valor secundari, el perjudiquem. Realment, on cal posar atenció és en l'ús bàsic de la construcció, que és el valor que hauríem de procurar que es mantinga vital en els nostres carrers.

En el cas del valencià, si un escriptor no vol usar el valor secundari, ha de poder fer-ho, no debades és sempre opcional. En canvi, a causa de les ultracorreccions que

promovia la concepció de Fabra (i encara més la de Ruaix i Solà) cal observar que, si un valencià decideix recórrer a eixe valor, ho ha de fer amb prudència. Concretament, l'autor hauria de trobar que el recurs a l'ús emfàtic de la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» és pràcticament imprescindible (i sempre hauria de tindre un valor emfàtic ben clar). Pel que fa als parlars que han tendit a generalitzar la preposició *de*, els escriptors han de procurar usar el valor secundari d'una manera precisa i adequada: si no és clar que hi ha èmfasi, haurien de considerar que és preferible no recórrer a la preposició *de*. Finalment, els lectors ben preparats haurien d'actuar d'una manera reflexiva quan es troben la construcció «*de* + adjectiu qualificatiu» per a distingir els usos adequats dels inadequats i potenciar així l'evolució de la llengua viva cap a l'estadi lingüístic més positiu.

ABELARD SARAGOSSÀ
Universitat de València

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- FABRA 1891: Pompeu Fabra, *Ensayo de gramática de catalán moderno*, Barcelona, L'Avenç.
 FABRA 1919-28: Pompeu Fabra, *Converses filològiques*, Barcelona, Barcino; cite de les edicions de S. Pey, Barcelona, Barcino, 1954-56 i J. Rafel, Barcelona, Edhasa, 1983-.
 FABRA 1956: Pompeu Fabra, *Gramàtica Catalana*, Barcelona, Teide.
 JANÉ 1973: Albert Jané, *Aclariments lingüístics. Volum II. Sintaxi*, Barcelona, Barcino.
 JANÉ 1977-80: Albert Jané, *El llenguatge. Problemes i aspectes d'avui*, Barcelona, Edhasa, 4 vols.
 RUAIX 1975: Josep Ruaix i Vinyet, *El català en fitxes/2. Morfologia i sintaxi*, Mojà.
 SANCHO 2002: Pelegrí Sancho Cremades, «La preposició i el sintagma preposicional», a *GCC*, 1693-1798.
 SARAGOSSÀ en premsa: Abelard Saragossà, *La construcció remàtica «de + adjectiu qualificatiu»: entitats genèriques*.
 SOLÀ 1994: Joan Solà, *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries.